

BILIM - BU KASHFIYOT JARAYONI: KONSTRUKTIVIZM TA'LIMNI QANDAY O'ZGARTIRDI

<https://doi.org/10.53885/edinres.2022.7.7.041>

Eldasheva Gulnoza Vasiljanovna,

Toshkent shaxar xalk ta'limi xodimlari kayta tayyorlash va ularning malaka oshirish xududiy markazi. , Pedagogika, psixologiya va ta'lim texnologiyalari,, kafedra mudiri. ped.f.n. dotsent.

Annotatsiya. Maqola bilim egallash jarayoni, konstruktivizm ta'limni qanday o'zgartirgani xususidagi nazariy va tahliliy fikrlarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: bilim, kashfiyot, jarayon, konstruktivizm, ta'lim

Bugungi kunda qo'llanilayotgan o'qitish usullarining asosiy nazariyalari - kognitiv yuk nazariyasi va konstruktivizmni o'rganuvchi ikkita inshoning ikkinchisidir .

Konstruktivizm - bu tajribani bilim olishning eng yaxshi usuli deb hisoblaydigan ta'lim falsafasi.

Konstruktivistning so'zlariga ko'ra, biz nimanidir his-tuyg'ularimiz va o'zaro ta'sirlarimiz orqali filtrlaganimizda, haqiqatan ham tushunamiz. Agar biz ko'rish qobiliyatiga ega bo'lsak (ko'r bo'lmasak) va biz rang «ko'k» g'oyasini tushunishimiz mumkin.

Konstruktivizm o'rganish usuli emas, balki ta'lim falsafasidir . Shunday qilib, u o'quvchilarni o'z bilimlariga ko'proq egalik qilishga undasa-da, buni qanday qilish kerakligini aniqlamaydi. U hali ham o'quv amaliyotiga moslashtirilmoqda.

Falsafa so'rovga asoslangan o'qitish usulini asos qilib oladi, bunda o'qituvchi o'quvchilar o'zlari uchun javoblarni topadigan o'quv muhitini osonlashtiradi.

Rivojlanish psixologiyasi ta'limni qanday shakllantiradi

Konstruktivizmning dastlabki tarafdorlaridan biri shveysariyalik psixolog Jan Piagee bo'lib, uning ishi bolalarning kognitiv rivojlanishiga qaratilgan.

Piagetning (1960-yillarda mashhur bo'lgan) bolalikning rivojlanish bosqichlari haqidagi nazariyalari hozirgi zamon psixologiyasida hamon qo'llanilmoqda. U bolalarning dunyo bilan o'zaro munosabati va ularning o'zini his qilishlari ma'lum yoshga to'g'ri kelishini kuzatdi.

Masalan, bola tug'ilishdan boshlab sezgilar orqali dunyo bilan asosiy aloqaga ega; ikki yoshdan boshlab ular til va o'yin ishlatishadi; yetti yoshdan boshlab mantiqiy fikrlashni, o'n bir yoshdan esa mavhum fikrlashni qo'llaydilar.

Jan Piaget bolalar dunyoni ularning yoshiga mos keladigan bosqichlarda kashf qilishlarini kuzatdi. shutterstock.com saytidan

Piagetdan oldin odamlarning rivojlanish psixologiyasi bo'yicha juda oz maxsus tahlillar mavjud edi. Biz odamlar qarigan sari kognitiv jihatdan murakkablashganini tushundik, lekin bu qanday sodir bo'lgani noaniqligicha qoldi.

Piaget nazariyasini uning zamondoshi Lev Vygotskiy (1925-1934) yanada rivojlantirdi, u barcha vazifalarni quyidagilarga mos deb bildi :

1. o'zimiz qila oladigan vazifalar
2. biz rahbarlik qilishimiz mumkin bo'lgan vazifalar
3. biz umuman qila olmaydigan vazifalar.

Birinchi toifada juda ko'p mazmunli o'rganish yo'q. Agar biror narsani qanday qilishni bilsak, uni yana qilishdan ko'p foyda ko'rmaymiz.

Xuddi shunday, uchinchi toifadan ham ko'p narsa olish mumkin emas. Siz besh yoshli bolani dunyodagi eng zo'r o'qituvchi tomonidan boshqariladigan hisob-kitob sinfiga kiritishingiz mumkin, lekin bolaning biror narsani o'rganishi uchun oldindan tushunish va kognitiv rivojlanish etarli emas.

Bizning o'rganishimizning aksariyati ikkinchi toifada sodir bo'ladi. Mavzu

yoki vazifani tushunish uchun bizda yetarlicha oldingi bilimlar bor, lekin uni toʻliq tushunish uchun yetarli emas. Rivojlanish psixologiyasida bu gʻoya proksimal rivojlanish zonasi - bizning tushunchamiz va jaholatimiz oʻrtasidagi joy sifatida tanilgan.

Oʻrganish uchun guruhdan foydalanish

Oʻn yoshli oʻquvchilardan 1 dan 100 gacha ($1 + 2 + 3 + 4 + 5$ va undan keyingi) har bir raqamni qoʻshishni soʻrashni tasavvur qiling. Ular nazariy jihatdan buni qoʻpol kuch qoʻshish orqali qilishlari mumkin, bu esa ularni zeriktiradi va xafa qiladi.

Buning oʻrniga konstruktivist ilhomlangan oʻqituvchi soʻrashi mumkin: «Buni qilishning tezroq yoʻli bormi?» va «raqamlar namunasi bormi?»

Bir oz yordam bilan, baʼzi talabalar har bir raqam 101 ($1 + 100, 2 + 99, 3 + 98$) ga qoʻshish uchun mos keladigan raqam bilan juftlashishini koʻrishlari mumkin. Ular 50 juft 101 bilan yakunlanadi, bu juda oson va tezroq yigʻindisi 50×101 .

Naqsh va oson koʻpaytirish koʻpchilik talabalarga intuitiv ravishda (yoki umuman) kelmasligi mumkin. Ammo oʻqituvchi tomonidan yordam berish ularning mavjud bilimlarini mazmunli oʻrganish tajribasiga - butunlay oddiy muammodan foydalanishga undaydi. Keyin u monoton qoʻshilishdan koʻra kashfiyot jarayoniga aylanadi.

Guruhda har bir talaba berilgan muammoni hal qilish uchun oʻz shaxsiy imkoniyatlarini taqdim etadi.

Tibbiyot talabalari 1960-yillarda AQSh va Avstraliya universitetlarida konstruktivistik pedagogikadan foydalanishni boshladilar. Oʻqituvchilar oʻquvchilarga biror narsani qanday qilishni aniq koʻrsatish va undan nusxa koʻchirish (aniq koʻrsatma sifatida tanilgan) oʻrniga, repetitorlar talabalarni farazlarni shakllantirishga undadilar va ularni bir-birlarini tanqid qilishga yoʻnaltirdilar.

Konstruktivist pedagogika hozir butun dunyo boʻylab oʻqitish uchun umumiy asosdir. U matematika va tabiiy fanlardan gumanitar fanlargacha, lekin turli xil yondashuvlar bilan qoʻllaniladi.

Guruh ishlarining ahamiyati

Konstruktivizmga asoslangan taʼlim usullari, birinchi navbatda, guruh ishlaridan foydalanadi. Asosiy eʼtibor oʻquvchilarning mavzu yoki masala boʻyicha tushunchalarini hamkorlikda shakllantirishga qaratilgan.

Gravitatsiyani oʻrganayotgan fan sinfini tasavvur qiling. Kunning savoli: obʼektlar har xil tezlikda tushadimi? Oʻqituvchi ushbu faoliyatni soʻrash orqali osonlashtirishi mumkin:

- «Biz nimani tushirishimiz mumkin?»
- «Agar biz bir vaqtning oʻzida bu ikkita obʼekt tashlasak nima boʻladi deb oʻylaysiz?»
- «Biz buni qanday oʻlchashimiz mumkin?»

Keyin oʻqituvchi talabalarga ushbu tajribani oʻzlari oʻtkazish imkoniyatini beradi. Bu orqali oʻqituvchilar oʻquvchilarga kontseptsiyani kashf qilishda va oʻz tezligida ishlashda oʻzlarining shaxsiy kuchli tomonlarini mustahkamlashga imkon beradi.

Jismlar har xil tezlikda tushadimi? Tabiatshunoslik darsidagi eksperimentlar, tarix darsida madaniy diqqatga sazovor joylarga ekskursiyalar, ingliz tilida Shekspirni sahnalashtirish - bularning barchasi konstruktivistik taʼlim faoliyatiga misoldir.

Konstruktivistik tamoyillar, tabiiyki, biz oʻqituvchilardan kutgan narsaga mos keladi. Masalan, oʻqituvchilarning kasbiy standartlari ulardan oʻquvchilar bilan xulq-atvorni boshqarish uchun munosabatlarni

o'rnatishni talab qiladi va mutaxassis o'qituvchilar darslarni talabalarning o'ziga xos madaniy, ijtimoiy va hatto individual ehtiyojlariga moslashtiradi.

Aniq ko'rsatma hali ham ko'p hollarda mos keladi - lekin asosiy o'qitish standartlari talabalarning noyob holatlari va imkoniyatlarini tan olishni o'z ichiga oladi.

Konstruktivistik yondashuvni qo'llash talabalarning o'z ta'limlari uchun yanada faol va mas'uliyatli bo'lishlarini anglatadi. 1980-yillardan beri olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bu ijodkorlikni rag'batlantiradi.

Konstruktivizmni to'g'ridan-to'g'ri foydali o'qitish strategiyalarini ta'minlamaydigan tavsiflovchi nazariya sifatida ko'rish mumkin. Konstruktivizm to'g'ridan-to'g'ri qo'llanilishi uchun juda ko'p ta'lim kontekstlari (madaniyatlar, yosh, mavzular, texnologiyalar) mavjud, deyishlari mumkin.

Va bu haqiqiy konstruktivizm qiyinchilik. Bu ijodiy ta'lim dizayni va darsni rejalashtirishni talab qiladi. O'qituvchi fan sohasi bo'yicha ajoyib bilimga ega bo'lishi kerak, bu esa kengroq umumiy bilimga ega bo'lgan boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun konstruktiv yondashuvni ancha qiyinlashtiradi.

O'qituvchi tomonidan boshqariladigan ta'lim (kontentni aniq o'rgatish) ancha uzoq vaqtdan beri qo'llanilgan va u o'rganishda nuqsonlari bo'lgan talabalar uchun juda samarali ekanligi ko'rsatilgan.

Konstruktivizm uchun asosiy muammo - bu o'rganishga hozirgi natijalarga yo'naltirilgan yondashuv. Muayyan vaqtlarda baholash uchun o'quv dasturi talablariga rioya qilish (masalan, yakuniy testlar) diqqatni talabalarga yo'naltirilgan o'rganishdan va testlarga tayyorgarlik ko'rishdan uzoqlashtiradi.